

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 26

25. Septembre.

1863.

Rescriptulu Imperatescu pentru tramitarea la Senat. imperialu.

Nr. 4186.

Franciscu Josifu Antaiulu,

din grati'a lui Dumnezeu Imperatorulu Austriei, Regele Apostolicu alu Ungariei si alu Boemiei, Galitiei, si Lodomeriei; Regele Lombardiei, Venetiei, si Iliriei, Archiducele Austriei, Marele-Principe alu Transilvaniei si Conte Secuiloru scl. scl.

Damu de scire si priceputa reprezentantiloru iubitului Nostru Mare-Principatu Transilvani'a, pre 1. Iuliu a. c. la Sabiiu conchiamati:

Defigerea modului, in care se se face alegerea deputatiloru Transilvaniei la senatulu imperiale amu rezervatu-o pr'in biletutu Nostru de mana imp. din 26. Februaru 1861 regularei constitutionali pre calea legistationei tieriei, si tramitarea acestoru deputati la senatulu imperiale amu dechiaratu-o prin rescriptulu Nostru r. din 15. Iuniu a. c. pentru deschiderea dietei emisu de un'a din acele afaceri insemnate, despre cari vomu mandá se i-se propuna dietei proieptele de legi atingatórie.

Fiindu-ca inse regularea definitiva a acesteia'a afaceri pre calea legistationei tieriei, cumu e de prevediutu, va avé debutintia de tempu mai indelungatu si pertraptari mai aduncu taiatóre; si dupa ce in adresa Vóstra prúmilita din 21. Augustu a. c. catra Noi indreptata ati dechiaratu iubitiloru Credintiosi ca sunteti gat'a a luá parte la pertraptariile senatului imperiale in privinti'a aceloru obiepte ale legistationei, cari in intielesulu artieliloru I si II ai diplomiei Nóstre din 20. Octombre 1860 si a determinatiuniloru respective a legii fundamentali din 26. Februaru 1861 despre representatiunea imperiului, privescu la drepturile, datorintiele si interesele comune ale tuturoru regateloru si tieriloru Nóstre; dupa ce in fine ati intreprinsu a trece aceste documinte in legile tieriei cu testu autenticu in tóte trele limbile tieriei, si veti fi si executatu acést'a, cumu speramu, pana la sosirea estui mesagiu alu Nostru: Ve prvocamu prin acést'a iubitiloru Credintiosi, cá si pana atunci, pana candu vá fi desftu definitivu cu confaptuirea

Vóstra pre calea constitutionale modulu, in care se se face alegerea deputatiloru Transilvaniei la senatulu imperiale, se Ve pastrati cuviintiosu influinti'a, care Vi se compete in intielesulu legii fundamentali din 26. Februaru 1861 la senatulu imperiale acumu adunatu in pertraptarea aceloru afaceri, care vomu se fia traptate si decise in intielesulu artieliloru I si II a diplomei din 20 Octombre 1860 numai cu co'nvoirea senatului imperiale.

Asceptamu dar' cu atat'a mai tare, ca veti corespunde iubitiloru Credintiosi, cá reprezentantii iubitului Nostru Mare-Principatu Transilvani'a la dieta adunati, catu se póte mai curendu acestei provocári, cu catu astfeli de afaceri comune preste pucienu debue se se iae la pertraptare si decidere, si interesele cele mai momentóse ale iubitului Nostru Mare-Principatu Transilvani'a, anume in privinti'a statoriei budgetului, si ducerei drumului de feru prin Transilvani'a, pretindu cu urgentia, cá deputatii Transilvaniei se fia de facia in senatulu imperiale.

Ve recomandamu totu - odata iubitiloru Credintiosi si Ve provocamu: se alegeti cei 26 de membrii ai dietei, cari sunt a se tramite din Transilvani'a la senatulu imperiale in intielesulu §-lui 6 a legii fundamentali despre representatiunea imperiului, acumu-odata asia: cá dintre cele 8 despartiaminte in cari se inparte diet'a dupa §-lu 27 a regulamentului provisoriu de trei spre a usurá pertraptarea afaceriloru, despartiamentu I si alu II se aléga cate 4, ér'alu III-, IV-, V-, VI-, VII- si VIII-lea cate 3 membrii din intrég'a dieta prin maioritaea absoluta de voturi.

Candu inse in veri unu despartiamentu de aceste séu mai multe nu ar' fi de facia atati membrii, cati sunt de lipsa in intielesulu §-lui 33 alu regulamentului prov. de trei de a poté face conclusu, ori candu unu despartiamentu séu altulu din care-vá cauza n'ar' voi, ori n'ar poté intreprinde alegerile aceste, atunci membrii, cari erá sa-i aléga altcomu unu astfeliu de despartiamentu pentru cas'a deputatiloru a senatului imperiale, ii-vá alege diet'a singura d'intre toti membrii dietei prin maioritaea absoluta de voturile aceloru membrii ai dietei, cari iéu parte la aceste alegeri.

Sunteam credințiată de altramintrea, ca comitetetele compuse în întielesulu §-lui 28 a regulamentului provis. de trebi și acele ce se voru mai compune, voru lucră mai incolo la proieptele de legi, care Vi s'au tramisu și Vi se voru mai tramite iubitoru Credințios și pre tempulu, catu voru fi luandu parte la pertraptările senatului imperiale membrii dietei, pre cari ii-veti tramite în cas'a deputatiloru a senatului imperiale, pentrucă adunandose diet'a éra îndata dupa încheierea siedințieloru senatului imperiale se fia în stare a re'ncepe și continuă cu succesu activitatea sea constitutionale spre deslegarea celoru multe afaceri momentóse, cari au remasu înca nedeslegate.

Pre longa care Ve rămânem cu bunavoinț'a și grati'a Nostră cesareo regésca și mareprincipésca nestramutaveru aplecati

Datu în Ischl, în 27. Sept., an. un'a miia optu sute șiése dieci și trei, alu imper. Nostre alu cinci spre diecelé.

FRANCISCU JOSIFU m. p.

F. C. de Nádasdy m. p.

În urm'a mandat. préin. alu Maiest. Séle c. r. apost.

N. C. de Teleky m. p.

(Vedi și Gazeta Nr. 89 1863.)

I. Incuviințiare a art. I. de lege 1863.

FRANCISCU JOSIFU ANTAIULU,

din grati'a lui Domnedieu Imper. Austriei scl. scl. Mar-Principe alu Transilvaniei și Contele Secuiloru scl. scl.

Damu de scire și priceputu reprezentantiloru iubitului Nôstru Mare - Principatu Transilvania, pre 1.

Iuliu a. c. la Sabiu conchiamati:

Articulu de lege privitoriu la efeptuirea egalei îndreptatiri a natiunei romane și a religiuniloru ei, care Ni luati substernutu iubitoru Credințios prin impoteritulu Nostru Comisariu r. de dieta pre longa representationea Vóstră, din 7 Septembrie a c., ce se atinge de principiile într'acel'a pronunțiate ilu incuviințiamu, și numai în privinț'a formularei lui amu aflatu de debuinț'a a face unel' stramutari.

Cu atat'a mai tare Ve provocam dăra: se — 'lu substerneti sanctiunei Nostre prénalte aci alaturatulu articlu de lege în modulu îndatinatu pro longa observarea §-lui 23 alu regulamentului prov. de dieta catu se pôte mai curendu, cu catu stramutările de Noi facute nu atingu esinț'a lucrului, ci eschidu numai unele interpretări, cu cari nici Voi nu consentiti.

Pre longa care Ve remanem cu bunavoinț'a și grati'a Nostră cesareo regésca și mareprincipésca nestramutaveru aplecati.

Datu în Ischl, în 17. Septembrie anulul un'a miia optu sute șiése dieci și trei, alu imperatirei Nostre alu cincispediecelea.

Franciscu Josifu m. p.

F. C. de Nádasdy m. p.

În urm'a mandat. préin. alu Maiest. Séle c. r. apost.

F. C. de Teleky m. p.

Articulu de lege I.

(Vedilu în Foiea Nr. 24 1863.)

În care se se coréga: În §. 2, seri'a 2 în locu de statu: di în Ardealu. Seri'a 10 di: și conduce tóte afacerile loru eclesiastice întru întielesulu asiediamintelorlu loru canonice și besericesci precumu și afacerile loru scolastice, fundatiunile, fondurile și instituttele loru, independinte de ore-si care influinț'a a vreunei alte beserici.

§. 6 coregelu totu asiá: „Tóte legile tieriei, cari stau în contradicere cu determinatiunile legei acesteia, sunt desființiate și fora potere de lege.“

Datu în 28. Septembrie 1863 de r. Cancelaria aulica transilvana, suscrisu.

Comite FRANCISCU de NÁDASDY.

Comite Nicolae de Teleky.

(Vedi și Gazeta Nr. 89 1863.)

PROIEPTU

pentru legea de inarticulare privitóre la priimirea ambelorlu diplome imperatesci din 20 Octobree 1860 și din 26. Februaru 1861 în cartea de legi a Mare-lui-Principatu alu Transilvaniei.

Noi Franciscu Josifu Antaiulu,

din grati'a lui Dumnedieu Imperatu alu Austriei, Rege apostolicu alu Ungariei și alu Boemiei, Rege alu Lombardiei și alu Venetiei, alu Dalmatiei, Croatiei, Slavoniei, Galitiei, Lodomeriei și Iliriei, Archiducele Austriei, Marele - Principe alu Transilvaniei și Comitele Secuiloru. scl. scl.

Facem prin acést'a de scire și cunoscutu:

Reprezentantii iubitului Nostru Mare-Principatu alu Transilvaniei conchiamati prin regesculu Nostru rescriptu din 21. Aprile 1863 pre 1. Iuliu alu acelui anu în liber'a Nostră cetate regésca Sibiu și adonati acolo în dieta, Ne au substernutu pe cale constitutionala unu articlu de lege privitoru la priimirea Diplomei Nostre imperatesci din 20. Octobree 1860 și a legii fundamentale din 26. Februaru 1861 estradate asemenea în form'a unei diplome imperatesci în legile tierii Mare-lui-Principatu alu Transilvaniei pre longa prea umilit'a loru rogăminte depusa în representationea loru din (1. Oct. 1863) pentru că se damu acestui articlu pregratiós'a Nostr'a acceptare, confirmare și sanctiune.

Coprinsulu acestuifarticulu de lege este urmatorulu:

Articulu de lege

despre priimirea ambelorlu Diplome imperatesci din 20. Octobree 1860 și din 26. Februaru 1861 în legile tierii Mare-lui-Principatu alu Transilvaniei.

Dupace Sacratissim'a Sa Maiestate cesareo-regésca apostolica prin preagratiósulu Rescriptu din 15. Iuniu 1863 Diplom'a imperatesca din 20. Octobree 1860 estradata în tóte trei limbe ale tierii și Legea fundamentala din 26. Februaru 1861 despre representationea imperiului estradata asemenea că diplom'a imperatesca lea impartasitu Dietei și o a pro-

vocatu pe aceeași, că se tréca ambele acestea documente între legile țării în testulu autenticu și în cele trei limbi ale țării;

dupace în urmarea acestora Representanții Marelui-Principatu alu Transilvaniei adunati în dieta, întru multiemitórea récunóscere a binevoitóreloru și preagratióseloru scopuri ale Maiestatii Sale îndreptate spre statorirea unei ordini constitutionale de stat, care se manifesta atatu în restaurarea constitutionii transilvane, catu și în darea constitutionii imperiale pentru tóte popórale și tierile întregii monarchii, în preumilit'a loru adresa din 21. Augustu 1863 își descoperira vointi'a de a implini provocarea emanata de catra Maiestatea S'a pentru că se tréca ambele diplome în legile țării în modu că acela, în catu diet'a se compuna despre acest'a unu articulu de lege anumitu și selu supuna Maiestati Sale cesareo regesci apostolice spre preagratió's'a sanctiune:

dupace în fine sacratisim'a Sa Maiestate prin preagratiósulu Rescriptu din 5. Septembrie 1863 în acésta vointia a binevoitu a vedé cu complacere sincera unu documentu inoitu alu neclatitei credintie și alipiri catra gloriós'a și august'a Casa domnitóre, cumu și catra tradiitiunile acelu trecut, întru care stramosii au recunoscutu cu multiamita și au marturísitu pe facia deplin'a valóre a legamintii Transilvaniei statorite prin sanctiunea pragmatica cu celalalte regate și tieri ale întregii monarchii:

Se decide cu invoire bucorósa, tare și nerevocaveru, că ambele adesea memorate diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și din 26. Februaru 1861 se se ié și se se petréca în legile țării Marelui-Principatu alu Transilvaniei din evnetu în cuventu, precum urmésa:

(Urméza testulu diplomei din an. 1860 și alupatentei din 26. Februaru 1861. Vedile în Gazeta Nr. 45 1860 și Nr. 15 1861).

Acésta prea umilita rogaminte a credintiosiloru Nostri, reprezentanti ai iubitolui Nostru Mare-Principatu alu Transilvaniei adunati în dieta priiminduo Noi cu complacere, damu articulu de lege trecut mai susu întru totu coprinsulu lui, cesareo, regesc'a și domnesc'a Nóstra acceptare, confirmare și sanctinne, éra pe memoratii credintiosi reprezentanti ai acelei tieri îi asiguramu, cumca acestu articulu trecut prin acésta în Cartea de legi a Marelui-Principatu alu Transilvaniei ilu vomu observa atatu Noi însine, catu și vomu face că se fia observatu prin toti ai Nostri credintiosi, intocma precumu Noi pe acelasu în poterea acestui documentu alu Nostru de acumu ilu acceptamu, ratificamu, incuviintiamu și confirmamu.

Comitiv'a proiectului la Maiestate.
Sacratissima c. r. și apostolica Maiestate!

Dómné Preindurate!
Dupace s'au impartasitu dietei Marelui-Princi-

patu Ardealulu, în urm'a prégratiósului rescriptu din 15. Iuniu 1863, diplom'a imperatésca din 20. Octombree 1860 estradata solemnu în tóte trele limbele țierei și legea fundamentala din 26. Februaru 1861 estradata asemenea în form'a unei diplome imperatesci, diet'a numai decatu sia și esprimatú vointi'a de a implini provocarea Maiestatei Vóstre emanata catra dins'a, că se petréca amendoua diplomele acestea între legile țierei, în modu că acel'a, incatu diet'a se proieptéze despre acest'a unu articulu de lege anumitu și selu substérna Maiestatei Vóstre pentru prégratiós'a sanctionare.

Maiestatea Vóstra ati primitu cu complacere vointi'a acest'a esprimata în preaumilit'a adres'a din 21. Augustu 1863, și a-ti descoperitu dietei în rescriptulu regescu din 5. Septembrie 1863, cumca Ve îndurati a asteptá, că se se substérna proieptulu de lege, ce s'a fostu promisú.

În legatur'a acest'a cu credintia supusii reprezentanti ai Marelui-Principatu Ardealulu se grabescu a substerne Maiestatei Vóstre, articulu de lege despre primirea amendóuru diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și din 26. Februaru 1861 în codicele de lege ale țierei, care s'a decisu cu convoire deplina și cu unanimitate în sesiunea publicá dietale de eri, cu cea mai umilita rogare, că se ve îndurati ai dá preagratiós'a sanctionare spre binele patriei, a carei fericire și salute diace în poterea și tari'a Austriei.

Remenemu în credintia neclatita, în devotamentu, și alipire cu cea mai profunda veneratiune.

Ai Maiestatei Vóstre c. r. apostolice préumiliti și totudeun'a credintiosi supusi și sierbi.

Sibiú, în 1. Octombree 1863.

Representanții Marelui-Principatu Ardealulu adunati în dieta.

Comitiv'a la r. comisariu.

Escelentia Ta!

Ilustrisime Domnule comite și comisariu regiu dietale plenipotentiatu.

Alaturandu aici articulu de lege despre primirea ambeloru diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și 26. Februaru 1861 în codicea de lege a Marelui-Principatu Ardélulu, precum și cea mai umilita representatiune a nóstra adresata catra Maiestatea S'a ces. regia apostolica în acestu obieptu, ne rogamu cu reverintia se binevoiesci Escelinti'a Ta a face, că acest'a se ajonga catu mai curundu la preainalta s'a Maiestate cesareo regia apostolica.

Remanemu cu stíma distinsa.

Ai Escelentiei Tale plecati sierbi.

Sibiú, în 1. Octombree 1863.

Representanții Marelui-Principatu Ardélulu adunati în dieta.

(Vedi și Gazeta a. c. Nr. 88, pag. 344.)

Proieptu de lege

privitoriu la întrebuintiarea celor trei limbi ale țierei în comunicatiunea publica oficiosa.

§. 1. Cele trei limbi ale țierei adeca: limb'a ungara, germana si romana sunt egalu indreptatite în comunicatiunea publica oficiosa.

§. 2. Partiloru le sta în voia, a întrebuintiã în tôte esibitele de ori si ce soiu, cumu si în tôte pertraptarile oficiose veri si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 3. Cereri verbali ale partiloru, cumu si fasiunile acelor'a, mai incolo a martoriloru, si pricepatoriloru de lucru se voru luã la protocolu într' un'a din cele trei limbi indatinatè în țiera, si anume în aceea, care o vã numi partea, martorulu sêu pricepatoriulu de lucru, care e de ascultat.

§. 4. La pertraptarile judecatoresci în si afora de cause controverse, candu participedia mai multe parti, i-sta în voia fiacarei'a parti a întrebuintiã ori si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 5. Esibitele partiloru ori cererile loru date la protocolu, debue resolvate în aceea-si limba, în care a fostu facuta petitiunea sêu cererea luata la protocolu.

● §. 6. În casurile acele, candu participedia mai multe parti, se voru espedi decisiunile judecatoresci, cumu si motivele în aceea limba, în care a fostu compusa petitiunea sêu incus'a, respective anteulu esibitu ori ante'a cerere verbale.

Celoralte parti li se voru espedi la cererea loru si traduceri din decisiune în aceea limba în care au luat ele parte la pertraptare.

§. 7. Pertraptarea finale verbale, publicarea si espedirea sentintei se vã face în aceea din cele trei limbi ale țierei, care e limb'a materna a acusatului. Totusi are acusatulu voia libera, a-si alege pentru acest'a alt'a din cele trei limbi ale țierei, carea inse elu debue se o pricepa.

§. 8. Decisiunile oficieloru si judecatorieloru mai nalte se voru espedi aseminé în aceea limb'a, în care debue date afora partiloru aceste decisiuni dupa dispusatiunile §§-loru 5, 6 si 7.

§. 9. Fiacine pôte întrebuintiã în pertraptarile publice ori si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 10. În comunele cetatienesce si satesci defige limb'a afaceriloru interne în trebi comunali reprezentanti'a comunei.

§. 11. În municipii defige limb'a pentru afacerile municipale reprezentanti'a respectivului municipiu.

§. 12. Determinatiunile §§-loru 10. si 11. voru avé valóre totudeun'a numai pre catu vã tiené acti-

vitatea reprezentantiei municipale, ori comunale. Dupa decretulu acestei activitati se vã poté face un'a deschisiune nou'a în privinti'a defigerei limbei de afaceri a comunei ori a municipiului.

§. 13. Tôte impartasirile, estradarile, ordinatiunile, mandatele si alte asemenea se voru emite decatra autoritatile loru superordinate catra aceste municipie, comunitati si catra oficiele si judecatoriele loru, sêu catra corporatiunile besericesce si de altu soiu, în aceea dintre cele trei limbe ale țierei, care e limb'a afaceriloru interne municipale si comunale, sêu aceea, de care se folosese corporatiunea sêu institutulu, fia eclesiasticu ori de altfelu.

§. 14. Comunele si municipiele, oficiele si judecatoriele loru, precumu si corporatiunile besericesce ori de altfelu si judecatoriele eclesiastice în comunicatiunea reciproca si cu oficiele loru superiøre voru întrebuintia limb'a loru propria interna de afaceri.

§. 15. În comunicatiune cu oficiele c. r. militari se voru folosi comunele de limb'a loru propria eara, municipiele dupa potintia de limb'a germana.

§. 16. Limb'a oficiosa interna a oficieloru municipale si a judecatorieloru municipale e aceea, care è si a municipiului respectivu.

În comunicatiunea presidiale de servitiu a tuturor autoritatiloru si oficieloru; se concede a se folosi fiacare dintre cele trei limbi ale țierei.

§. 17. Limb'a oficiosa interna a celoralte oficie si curti judecatoresci, cumu si a comunicatiunei acestoru oficie si curti judecatoresci între olalte, si cu oficiele, ce se afla din afora de Marele-Principatu alu Transilvaniei, se vã determinã pre calea ordinationiloru.

§. 18. Limb'a de invetiamentu în scólele poporali si medie si institutetele superiøre de invetiamentu o defigu acei'a, cari au de a îngriji pentru sustinerea scóloru respective si a instituteloru superiøre de invetiamentu.

§. 19. Matriculele eclesiastice se voru purtã într' un'a din cele trei limbi, care sunt dechiarate în paragrafulu anteiu de egalu indreptatite.

Altraminte le sta în voia confesiuniloru singulari, a determinã spre estu scopu în contielegere cu r. Guberniu si alta limb'a.

§. 20. Tôte legile țierei, care stau în contradicere cu aceste determinatiuni, sunt desfintiate si scóse din activitate.

§. 21. Poterea obligatoria a acestei legi intra în activitate fora amanare.

Comitiv'a art. de lege II, cu data 29. Sept. 1863, catra Maiest. si r. Comis., afara de diversitatea obiectului sunt conforme de stilu cu cele dela art. I. (Vedi Foia 24.)